

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Meumann Ernő.

A modern pedagógia egyik úttörő munkása, egy ifjú pedagógiai iránynak imponáló munkabírású, mély belátású vezetője dőlt korai sírba Meumann Ernő személyében. Ha nézzük azt az óriási munkamezőt, amelyen dolgozott, amelynek minden egyes állomása nem hogy rövidítené a jövő feladatait, hanem még új kilátásokat nyújt újabb munkák felé, bámulnunk kell azt az energiát, amellyel olyan eredményeket tudott felmutatni s tisztelettel kell megállanunk annak a férfiónak emléke előtt, aki új, addig meg nem látott és nem értékelt problémákat mutatott föl és oldott meg.

Meumann Ernő nem készült szakbeli pedagógusnak. A pedagógiának mint tudománynak mindig az volt a végzete, hogy szakbeli művelői teljesen kiszakították a többi tudományok köréből. Egy olyan «corner» volt a tudomány csarnokában, melybe ritkán tévedt más, mint akit a gyakorlat vagy az erre való különös képesség vitt oda. Szabad tér nyílt itt mindazok számára, akik megalapozott szakbeli érdeklődés nélkül ráértek arról ábrándozni, vajjon tudomány-e vagy művészet a nevelés, és ha tudomány, a gyakorlat irányítsa-e az elméletet vagy fordítva. Mint minden olyan tudományos disciplinában, melynek közvetlen kapcsolata van az élet alakításával, itt is egy bizonyos «szakbeli dilettantizmus» ütötte föl a fejét; a pedagógia, azzal az ürüggyel, hogy gyakorlat, elvesztette gyökereit a tudomány talajában s az alatt az örv alatt, hogy tudomány, elszakadt a való élettől. Még arról a törekvésről is, mely csakugyan és igazán tudománnyá akarta tenni, a Herbartéról, kiderült, hogy hamis nyomon indult; a pszichológiai rendszeréből előre föltett sémából akarta fölépíteni a neveléstudomány egész épületét. Így a pedagógia s vele az egész nevelés egy végzetes dilemma előtt állott: vagy a herbarti úton tudományos akar ugyan lenni, de félreismeri, illetőleg előre megállapított sémákba erőlteti a valóságot, vagy megmarad a százados, dogmatikus módszer mellett. E dilemmából csak egy szabadulás lehe-

tett: elenyésztetni az elmélet-gyakorlat évszázados ál-ellentétét az által, hogy a pedagógiát tudománnyá tesszük és pedig értéktudománnyá. Evvel járt az a másik kísérlet, hogy a kiindulási pont többé ne valamely dogmatikusan fölvetett idegen cél legyen, hanem maga a nevelés tárgya: a gyermek. És ezóta kezdték a gyermeket úgy tekinteni, mint önértékű lényt, aki nem — mint a régi pedagógia többé-kevésbbé tekintette — valami általános tárgy, aki akkor lesz csak értékes, ha a nevelés által fölemelem a kellő fokra, hanem már most is méltó arra, hogy vele foglalkozzunk. Így a pedagógiának egészen új ága termelt meg, a pszichológiai ág, melynek Meumann egyik elsőrangú, komoly vezető egyéniségévé vált.

Az az érdeklődés, mely őt a pedagógia felé hajtotta, a *pszichológiából*, a lélekről szóló tudományból fakadt volt s e tudományban a Wundt módszeréből. A teológia és a természettudomány, melyekkel előbb foglalkozott, a pszichológiára vezette. Az orthodox egyházi fölfogás mellett nem tudott megmaradni, bár értékelni tudta azokat a problémákat, melyeket a tudományos teológia fölvet és mérlegelt azok nagy horderejét is, viszont világos volt előtte, hogy a természettudomány szintén dogmatikus alapon nyugszik mindaddig, míg központi kérdésévé a lélek kérdését s módszerévé az egyén alapos megfigyelését nem teszi. Így kezdette meg vizsgálódásait a pszichológia területén s első munkája: a tudat lélektani vizsgálata, első kapcsolata volt annak a gondolatláncolatnak, mely őt 1908-ban megjelent munkájával (*Intelligenz u. Wille*. 2. kiadás 1913) a legmagasabb emberi tudat: az intelligencia vizsgálatához vezette. Az első kísérleti vizsgálódások elvezették egy eddig nem eléggé értékelt tárgyhoz: a gyermekhez s egyszerre rá fordult figyelme arra, hogy ezeket a vizsgálatokat hogyan lehetne értékesíteni a nevelés szempontjából. Így alapozta meg a tudományos pedagógia kísérleti módszerét. Vizsgálódásai első időkben legtöbbször csak az egyéniségre vonatkoztak. Először meg kellett állapítania azokat a képességeket és határokat, melyek a gyermek lelki életében szemlélhetők, hogy teljesen előttünk legyen a módszer, melyet a nevelésben használnunk kell. Így vizsgálta először a gyermek nyelvét, a tanulás, az emlékezet technikáját s végre, amire legtöbb időt és figyelmet fordított: a gyermek intelligenciáját. Mindenki tudja, milyen óriási lázat okozott a kísérleti pedagógia és pszichológia gondolata a nevelők között s ez a láz milyen elfajulásokat okozott a nevelés elméletében. Meumannak és munkatársainak két igen fontos érdeme van: egyik az, hogy e vizsgálatokhoz kellő tudományos (filozófiai és természettudományi) alappal rendelkeztek, s a másik, hogy eredményeiket mindig pontosan ellenőrizték s sohasem fajult el munkájuk alaptalan és terméketlen játékká.

Véleményünk szerint a pedagógia kísérleti része csakis a módszer kérdését érinti és ott is csak egyik mellékes segédeszközül szolgál. Eredményei csak a legszigorúbb ellenőrzéssel használhatók, az azonban világos, hogy ebből a körben mérhetetlen sokat köszönhetünk Meumannnak és eredményei a tanítás technikája tekintetében hivatva vannak teljesen átalakítani dogmatikus alapon épült nevelésünk módszerét.

A módszerre vonatkozó vizsgálatokon kívül és felül munkájának iránya az intelligencia vizsgálata és ennek a nevelésre való alkalmazása volt. Különösen az a kérdés érdekelte itt, minő egyéni különbségek állanak fenn és mi ezeknek a típusoknak alkata. Ez újabb lépés volt a nevelés egyéniesítésére, vagyis arra, hogy a nevelés célja ne idegen alkat legyen, hanem a gyermek egyéniségéből nőjön ki. E gondolat csakis a modern pedagógiától származhatott: amit a neveléssel el akarok érni, nem az, hogy minden gyermek általam fölmutatott minta szerint alakuljon, hanem, hogy mindegyik a saját egyéniségéből fejtsen ki önértékű személyiséget. Ez az önkifejlés, melyben a nevelő immár csak irányító, vezető, s nem szobrász, aki nyers anyagból, az anyagban rejlő tehetetlenség és merevség ellenére istenszobrot farag, ez a felfogás egyszerre lejáratta minden «Prügel-pädagogik», minden dogmatikus emléztetés jogosultságát. A század a «gyermek százada» lett, talán nem egészen az Ellen Key értelmében, kinek nagy alaptévedéseit ép a kísérleti pedagógia tudná legjobban bebizonyítani, hanem abban az értelemben, hogy az új nevelés célja az egyes gyermekben megvalósult, egyéni sajátosságain fölépített nemes emberi személyiség lőn. Ez a gondolat élt jóval M. előtt is, de általa határozottabbá vált.

Ezt a munkát egészíti ki a pedagógia másik része, annak a filozófián és mellékdisciplináin nyugvó normatív, célkitűző oldala. Meumann jól látta, hogy a kísérletezésnek határai vannak, hogy az egész pedagógiát kísérleti úton nem lehet fölépíteni, a nevelés célját a filozófiának kell megállapítania. Maga a pedagógiának ezt a részét nem dolgozta ki soha, de munkái közül sokban találjuk jelét, hogy ezt az oldalt sem akarta elhanyagolva látni. Sokkal valódibb tudós volt, hogysen be ne végezte volna azt a kérdést, aminek megfejtéséhez látott. Egész, munkás emberi életet áldozott a nevelés nagy problémájának. Mint tudós és mint pszichológus lelkiismeretes, pontos és szerény volt. Előtte nem a saját dicsősége, hanem a probléma nagysága, a cél szentsége állott. Igazi német volt, abból a fajtából, mely komoly, szakszerű munkásokat és nem érdeklődő «literary gentlemen»-eket termel s valóban benné egyetlen vonás sem volt a diletantizmusból. Csak ahhoz szólott, amihez alaposan szólhatott s így sohasem játszotta el tudományos tekintélyét. Munkája, melyben

irányt mutatott, túléli s jól mondja egyik követője: ami a veszteség gondolatában vigasztalhat, az, hogy bevégezte a munkát, melyre vállalkozott.¹

(Kolozs-kara.)

Imre Lajos.

A leányiskolai ifjúsági könyvtárak.

A világháború előtt nagyon sokat tekintettünk a nagy nemzetekre, mintaképeinket láttuk bennök, századokon keresztül igyekeztünk utólélni azokat művészetben, tudományban, szellemben egyaránt. A tanító-lelkességgel festette növendékei elé a «művelt nyugat» boldogságait s ami új volt az ő pedagógiájukban, az nekünk mindjárt jó is volt, jóformán kritika nélkül alkalmaztuk.

Ezeknek egyike az ifjúsági könyvtár is. A gyönyörű angol és belga olvasó-szobák, az olasz és francia mesedélutánok lebeghettek azok szemei előtt, akik nálunk az ifjúsági könyvtárakat és olvasó-szobákat megteremtették. Rousseau elve, hogy a gyermek a «Robinson»-on kívül más könyvet ne olvasson, hamarosan az elavult eszmék lomtárába vándorolt. Az iskolák megteltek gyönyörű könyvekkel. Nagy szellemek és ügyes tollú, könnyű fajsúlyú írók kerültek egymás mellé a könyves polcon. Az ifjúság olvasott s a világ békében folyt tovább a műveltség és haladás virágos partjai között. Az emberiség boldog volt, mert azt hitte, hogy a nagyszerű találmányok, a nagy eszmék, a csodás fejlődések békés korszakában él.

Azonban jött a háború s ez felszínre vetett mindent, ami a «modern» emberi lélekben rejtőzött. S itt látjuk, hogy a kultúra, az ideák mivé lettek?! Ez a sok bűn, ami változatosságában felülmulja a legtar-
kább képzeletet is, nem pár hónap eredménye. Kell, hogy ennek gyökerei már a gyermekkorba nyuljanak vissza! S kik vezetnek a bűnösök között? Fájdalom, legnagyobb részt olyanok, akiknek mindenük megvolt, hogy a rossztól védjék magukat. Ezeknek gyermekkorukban milyen válogatottnak kis társaságuk lehetett! Talán egyik-másik azt sem

¹ Meumann életéről és munkáiról bőven szól: *Zeitschrift für pädag. Psych. und exper. Pädagogik* 1915., *Archiv für die gesamte Psychologie* 34. Bd. 2. Heft (G. Störing), továbbá *Pädagogische Blätter* 1915. (R. Seyfert), *Die deutsche Schule* 1915., *Neue Bahnen* 1915. (R. Moede), *Archiv für Pädagogik* 1915. 6. H. (M. Brahn) stb. Magyarul: *A Gyermek* 1915 (Nagy L.), *Athenaeum* 1915, 1—2. f. (Révész G.). *Népművelés* 1915, (Weszely Ö.), *Néptanítók Lapja* 1915 (Málnai M.). Legutolsó munkáiról l. *M. P.* 1915: 299. és 379. ll. — *A szerk.*